

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
Педагогічний Університет ім. Комісії Національної Освіти в Кракові
Інституту нейропсихотерапії (Відень, Австрія)
Трансільванський університет Брашова (Румунія)
Центр системно-орієнтованого консультування, лікування та психотерапії ZSB (Австрія)
Центр психічного здоров'я Тоом Паргі (Таллін, Естонія)
Коледж Санта-Фе (США)
Вільний університет Брюсселю (Бельгія)
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»
Криворізький державний педагогічний університет
Регіональне представництво Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
в Полтавській області
Головне управління Національної поліції в Полтавській області
ГУ ДСНС України у Полтавській області
Управління патрульної поліції в Полтавській області
Центр психічного здоров'я КП «Обласний заклад з надання психіатричної допомоги
Полтавської обласної ради»
Благодійна організація «Світло надії»
Гендерний центр Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

ПРОЯВИ РЕЗИЛІЄНТНОСТІ НА РІЗНИХ РІВНЯХ СИСТЕМИ: СІМ'Я, ОСВІТА, СУСПІЛЬСТВО ПІД ЧАС ВІЙНИ

**Збірник наукових матеріалів
II Міжнародної науково-практичної конференції**

23-24 травня 2024 року

Полтава – 2024

ІНДИВІДУАЛЬНІ ВІДМІННОСТІ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

Олексенко Назар

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Науковий керівник: доктор філософії, доцент **Хоменко Є. Г.**

Поведінка людини залежить не тільки від соціально зумовленої спрямованості її особливості, а й від специфіки її природної організації, зокрема такої індивідуально-психологічної особливості, як темперамент. Спостерігаючи за людьми, неважко помітити їх неповторну індивідуальну своєрідність у загальній рухливості, швидкості мовлення, виявленні почуттів. Одні з них запальні, рухливі й веселі, інші-повільні, спокійні й холодні, ще інші – дуже переживають, але свої почуття, кволі й пасивні. Ці індивідуальні відмінності зумовлені їх темпераментом.

Аналізуючи різні підходи до визначення темпераменту, ми спираємося на думці, що темперамент – це сукупність індивідуально-психологічних якостей, яка характеризує динамічний та емоційний аспекти поведінки людини і виявляється в її діяльності і спілкуванні. Темперамент забарвлює всі психічні прояви індивіда, впливаючи на темп рухів і мови, перебігу емоцій та мислення. Однак від нього не залежать ні інтереси, ні соціальні установки, ні моральна вихованість особистості. Він обумовлює характер перебігу психічної діяльності, а саме: швидкість виникнення і стійкість психічних процесів, їх психічний темп ритм, інтенсивність психічних процесів і спрямованість психічної діяльності на певні об'єкти.

Базуючись на класичні наукові підходи вітчизняної психологічної науки до з'ясування фізіологічних основ темпераменту, найдоказовішими є вчення про типи вищої нервової діяльності у тварин і людини І. Павлова. Спираючись на експериментальні дані, він показав, що нервові процеси у корі головного мозку характеризується певними властивостями, які у своєму поєднанні утворюють типи вищої нервової діяльності (типи нервової системи). Такими властивостями є сила, урівноваженість і рухливість процесів збудження і гальмування. Сила нервової системи виявляється в її здатності витримувати сильні тривалі або часто повторювані збудження, не переходячи в стан гальмування. Урівноваженість нервових процесів – це рівень балансу між процесами збудження і гальмування. Не завжди ці процеси відповідають один одному. Ступінь урівноваженості може бути різним. Рухливість нервових процесів визначається легкістю переходу від збудження до гальмування і навпаки. Відповідно до цього вчення, типи вищої нервової діяльності відповідають чотирьом типам темпераментів: холеричному, сангвінічному, флегматичному і меланхолійному. Він вважав темперамент найзагальнішою характеристикою кожної людини, яка накладає відбиток на всю її діяльність.

Війна на території України розкриває нові цікаві теми для психологічних досліджень, адже під впливом складних життєвих ситуацій, людина

розкривається по новому. Конфлікти є невід'ємними в будь-якій соціальній структурі, бо вони є важливою умовою суспільного розвитку. Зважаючи, що темперамент є центральним утворенням психодинамічної організації особистості, Забеліна О. припускає, що саме тип темпераменту пов'язаний із рівнем агресивності і комунікативним контролем, що може впливати на вибір стратегії та шаблону поведінки в конфліктній ситуації.

Астахова А. визначає, що найбільший значний вплив на агресивність надають такі складові темпераменту, як: соціальна пластичність, пластичність і соціальна ергічність; найбільш негативний вплив робить соціальна емоційність, темп і соціальний темп. На комунікативний контроль значимого позитивного і негативного впливу не робить жодна складова темпераменту. Найбільше значущий вплив на вибір стилю суперництва надає соціальна пластичність і пластичність; негативне – ергічність. Не було виявлено ні позитивного, ні негативного впливу темпераменту на стиль поведінки в конфлікті – співробітництво. Позитивний вплив на вибір стилю компроміс надає соціальний темп, а негативний – соціальна пластичність. Виявлено незначний вплив темпераменту на стиль поведінки в конфлікті – уникнення: позитивне – соціальна ергічність, негативне – соціальна пластичність і пластичність. Також не виявлено значущого впливу емоційності та соціальної емоційності на вибір стратегій поведінки в конфліктній ситуації.

В свою чергу, Рашкова В. наголошує, що саме темперамент є найбільш стійкою особливістю особистості людини, яка практично не змінюється протягом життя і проявляється у всіх сферах життєдіяльності. У звичайних умовах темперамент виступає лише як риса індивідуального стилю і не визначає ефективність діяльності. Однак в екстремальних умовах ситуація кардинально змінюється і темперамент впливає на результативність. Тому кожному з нас необхідно розбиратися в типах темпераменту і в тому, як вони проявляються в нестандартних екстремальних ситуаціях, знати свій тип темпераменту і вміти судити про особливості свого темпераменту з поведінки тих, хто нас оточує.

Отже, в екстремальних ситуаціях зазвичай, люди втрачають контроль над собою і здійснюють низку необдуманих вчинків, та все ж навіть в одній і тій самій стресовій ситуації люди поведуться по-різному. Це відбувається тому, що різні люди поведуться по-різному відповідно до свого темпераменту. Доведено, що темперамент найбільш яскраво проявляється в екстремальних ситуаціях. Знаючи та діючи відповідно до свого типу темпераменту, можна ефективніше долати власні труднощі та допомагати іншим.

Список використаних джерел:

1. Бохонкова Ю. О. Вплив типу темпераменту на поведінку людини в конфліктній взаємодії. The 5th International scientific and practical conference «*The world of science and innovation*» (December 9-11, 2020) Cognum Publishing House, London, United Kingdom. 2020. 1012 p. 2020. С. 252.

2. Войтович Г. В. Гендерні особливості резилієнтності особистості. *Актуальні проблеми психології*. 2019. №. 10. С. 343–352.
3. Максименко С. Д. Загальна психологія: Підручник для студентів вищих навчальних закладів ; за загал. ред. С. Д. Максименка. К., 2004. С.364–375.
4. Петренко Б. Б. Особливості психічних станів студентів під час війни. 2023. С. 432.
5. Рашкова В. В. Темперамент та його прояв в екстремальних ситуаціях. *Збереження психічного здоров'я в умовах воєнних дій*. К. : АВК, 2023. С. 69.

ФЕНОМЕН СТРАХУ, СТАВЛЕННЯ ДО СМЕРТІ І РЕЗИЛЬЄНТНІСТЬ ФАХІВЦІВ АРС ДСНС УКРАЇНИ

Скубій Оксана

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Психічне (ментальне) здоров'я – інтегральна характеристика повноцінності психологічного функціонування індивіда. Психічне здоров'я тісно пов'язане із загальним уявленням про особу, механізми її розвитку, а залежить багато в чому від професійної діяльності.

Професійна діяльність рятувальників проходить в екстремальних умовах та негативно впливає на психіку людини. Спеціалісти, які виконують рятувальні та інші невідкладні роботи в зоні надзвичайної ситуації, підлягають не тільки значному ризику виникнення нервово-психічних розладів, психічних дезадаптацій і стресових станів, а й фізичній загрози особистому здоров'ю. Такі негативні впливи нерідко стають причиною зривів у професійній діяльності, зниження працездатності, міжособистісних конфліктів, порушень дисципліни, зловживання алкоголем, інших негативних явищ.

Тривала дія комплексу шкідливих чинників призводить до погіршення функціонального стану й працездатності та розвитку преморбідного стану й патології [3, с. 15].

Разом з тим, під впливом умов життєдіяльності, особливостей та характеру професійної діяльності, у рятувальників проходять багатогранні зміни з боку функцій організму, знижується ефективність виконання професійних обов'язків у результаті розвитку вираженого стомлення та перевтомлення [2, с. 7].

Тривале виконання своїх службових обов'язків у напруженій обстановці призводить до дезадаптації, до зниження опірності організму, до нервово-психічних перенапруг, результатом чого є погіршення як фізичного, так і психічного здоров'я робітників ДСНС.

Не дивлячись на різні визначення страху більшість дослідників схиляється до думки, що страх є частиною нашого життя. Він формується на ранніх етапах онтогенезу і в подальшому супроводжує людину на всіх етапах її життєдіяльності, виступаючи своєрідним регулятором поведінки. Деякі дослідники до такого регулятора відносять страх смерті, як не інтегрований і не усвідомлений досвід зіткнення зі смертю. Щербатих Ю. вважає, що страхи